

Як науковий керівник Петро Костьович мав свою методику «вирощування» справжніх наукових кадрів. Навчав своїх аспірантів самостійності у науковій роботі та постійно виробував на витривалість. Наприклад, інколи на прохання аспіранта дати відповідь на якесь питання професор давав узагальнюючі настанови, а тоді називав низку джерел, які слід було переглянути. Бувало, сидиш, колупаєшся, приходиш до Петра Костьовича:

– *Так там же цього нема!*

– *Тепер ви про це самі будете знати і назавжди запам'ятаєте!*

Бувало й образливо, і сердило – стільки часу витрачено. Тільки з роками прийшло розуміння, наскільки корисним виявилася така методика. Уклінно дякую за науку, вчителю.

Прийшлося пройти й випробування на витривалість під час аспірантської практики. Яюсь в обідню пору викликає мене Петро Костьович на кафедру:

– *Завтра у Вас перша пара, перед початком якої я хочу побачити текст лекції, де будуть висвітлені ось такі питання.* Біжу додому, сідаю за стіл, складаю до ранку по загаданим питанням текст лекції. Прибігаю вранці, подаю текст, йду разом із керівником в аудиторію, проводжу пару. По закінченню повертаємось на кафедру – обговорення глобального порядку, а далі знову:

– *Завтра ще одна пара (знову перша) – завершення теми. Умови ті ж самі.* Не знаю, як вдалося тоді вистояти. Тему ту запам'ятала на все життя, як і принцип відбору матеріалу, підготовки та перевірки, наскільки вона сприйнята студентами тощо. А найголовніше – тихий і доброзичливий голос Петра Костьовича:

– *Вітаю, практика скінчилася, Ви сформований викладач.*

Згадується ще один епізод, який свідчить, що професору Волинському були притаманні витончений гумор та добродушна іронічність. Яюсь подала я йому розділ дисертації. За кілька днів викликає мене Петро Костьович на кафедру, дивиться трохи насуплено та й питає:

– *Якщо я Ваш науковий керівник, тоді чому мені подано кимось вже читаний розділ.*

– *Та я ж... та ні ж...* (А серце – у п'ятах).

– *А це що?!!*

А очі сміються лукаво та добро. Дивлюся, а на сторінці рукопису лапи голуба – жила в нашому дворі пара голубів, які залітали в кімнату, їли з рук і оце мені так віддячили.

Потім була серйозна наукова розмова про поданий мною матеріал, аналіз досягнень і прорахунків у ньому – все як годиться у робочих стосунках аспіранта та наукового керівника, але оті веселі лукаві бісики в очах завжди стриманого, зовні спокійного та неговіркового Петра Костьовича запам'яталися на все життя, теплотою та людяністю й понині гріють мені душу.

Земний уклін Вам, Петре Костевичу, мудрий вчителю та порадинику, за науку, за теплоту й людяність, за щирість сердечну від усієї когорти вихованих вами вчителів та науковців.

Леся Оленівська

І НЕЗАБУТНІ, І НЕПЕРЕБУТНІ

У юності доля щедро нам посилає людей непересічних, неординарних, незвичайних, але лише пізніше до нас приходять усвідомлення, що це були знакові постаті, і не лише того часу... Приймавши рішення перейти від медицини до філології, а точніше, все почати з початку, я час від часу приходила до жовтого корпусу університету Шевченка. Мене цікавило, які предмети вивчають словесники. Помітивши, як уважно я вчитуюся в розклад лекцій і семінарів, до мене ввічливо звернувся незнайомий чоловік, з вигляду викладач: «Що я там сподіваюся прочитати?» Ми розговорилися. Я відповіла, що хотіла би вивчати слов'янські мови. Дізнавшись мою історію, він раптом порадив: «Ідіть у Горького, тут всіх

розігнали. Там увесь цвіт: Волинський, Медушевський, Кобилецький...». Я, звичайно, запам'ятала ці прізвища, дізналася, хто вони. І вже восени мені поталанило стати їхньою студенткою.

Пригадую аудиторію – амфітеатр, вікнами на Володимирський собор. За кафедрою – усміхнений професор, ніби давній знайомий. Голова геть біла. Мені здалося, що це голуб з купола собору залетів у вікно. Його фрази гранично відточені. Слова, як і висловлені ними думки, напрочуд ясні. Відчуття простору і висоти заповонило мене – ніби я поверталася до себе. Петро Костевич Волинський почав свою лекцію з того, що література – це людинознавство. Особливо близькою була мені його концепція українського романтизму: Ніжинська школа на чолі з Віктором Забілою, Харківська школа. Для студентів-першокурсників він чітко означив, що романтизм – це зображення незвичайного героя в незвичайних обставинах.

Далі були блискучі лекції з творчості Пантелеймона Куліша – ґрунтовні, глибокі, позбавлені найменших ознак вульгарного соціалізму: «Крашанка полякам і русинам на великдень». «Зазивний лист до української інтелігенції...». Особливо незабутніми для мене лишилися розмови з професором про хутірську філософію Куліша – ми доходили до типологічних зіставлень із «філософією землі» Гьоте. Вже тоді я почала працювати над темою «Український космос Кулішевого хутора» з благословення улюбленого професора. Хоча дійшовши до затвердження дипломної роботи, довелося відмовитись. І знову за півроку до захисту ми з Петром Костевичем «мудруємо над новою темою». А надворі ж – кінець сімдесятих. Врешті на кафедрі схвалюють: «Романтизм Міцкевича і Шевченка в типологічних зіставленнях». Властиво, я її захищаю, отримую червоний диплом і вирушаю за призначенням... у Крим, місто Джанкой. Після «відпрацювання» Петра Костевича в Києві не застала...

Петра Панасовича Хропка ми, студенти-філологи, сприйняли з перших лекцій, як послідовника професора Волинського. Звичайно ж, концептуально. Його лекції, позначені впливом школи соцреалізму, однак були методично виважені, системно сконструйовані. Студентам подобалась його манера викладу, вимова, природжена інтелігентність. Дехто при переліку письменників переймав від Петра Панасовича акцентування на імені, а не на прізвищі. Професор Хропко ніс в собі такий потужний заряд позитиву, що навіть його часте цитування:

*Іду з роботи я, з заводу
Маніфестацію стрічать, –*

викликало в нас лише доброзичливу посмішку. Особливо запам'яталися його лекції про творчість І. Нечуя-Левицького, Панаса Мирного. Кожна з них була настільки насичено-вичерпною, що в нашій уяві залишалось «останнім словом» новітнього літературознавства.

Петро Панасович не зізнавався, що «Енеїда» Івана Котляревського – його сакральний твір. Але його душа просто розкошувала в матеріалі. І травестія, і бурлеск, і гумор жили в його українській свідомості, не маючи змоги вихлюпнутись на сторінки його наукових праць, будучи десятиліттями затисненими в рамки заданого ідейного спрямування. Безперечно, будь-яка літературна епоха є тенденційною, але талановитим словесникам вдається підмінити

На фото: Михалевський А.В. та Хропко П.П. тенденцію – традицією і не залишатися в заданій парадигмі. Від спілкування з Петром Панасовичем студенти виносили урок внутрішньої свободи за будь-яких обставин суспільно-політичного життя.

Бути вільними в своїй професії вчила нас і Олена Дмитрівна Гнідан. Коли я її вперше побачила, в думці промайнуло визначення: мальовнича галичанка. Її м'яка вимова, гарна постава, благородне обличчя. Жаль, у мене вона була лише керівником педагогічної

практики в київській школі на Солом'янській площі. Готуючись до відкритого уроку «Любовна лірика Тараса Шевченка», я зізналася, що не знаю, як про це говорити з восьмикласниками, адже для них кохання – це щастя. А в поезії Шевченка цього відчуття нема. Навіть портрет Оксани – це портрет її доньки, бо тоді, коли Тарас зустрівся зі своїм першим коханням, жінка була змарнілою і відмовилась від портрета, тому поет намалював схожу на матір доньку. Олена Дмитрівна «благословила» мене на чесну розмову з учнями і принесла з домашньої колекції копію картини «Нащо мені чорні брови», яка дуже прикрасила урок. Взагалі мене захоплював аристократизм і скромність цієї жінки. Її вишуканий смак не лише в побуті, але і в професії, літературі. Пригадую, як хотіла вона створити дівочий співочий гурт. А які пісні добирала: «Нічка лукавая» Одарки Романової, «Стежина» Андрія Малишка. Кажуть, які пісні ти співаєш, така твоя душа. У Олени Дмитрівни все було створено за законами доцільності і краси. І це передавалося її студентам.

Пригадую, як уже працюючи кореспондентом газети «Сільські вісті», я прийшла брати інтерв'ю у ректора з нагоди ювілею вищого навчального закладу. У приймальні випадково зустріла Олену Дмитрівну. Вона зраділа: «На круги своя?» Мабуть, мала на увазі, що я повертаюсь в аспірантуру. Я пояснила мету свого візиту. І зрозуміла, що розчарувала шановану мною людину. На прощання вона мені сумно сказала: «Ваше місце було в цих стінах, на кафедрі, а не в газеті». На жаль, більше ми не бачились.

Галина Райбедюк

«І ОГНИК, НИМ ЗАСВІЧЕНИЙ, НЕ ЗГАС...»: УРОКИ НЕЗАБУТНЬОГО ПРОФЕСОРА

Ім'я *Петра Панасовича Хропка* (1928-2003) в українському освітньо-науковому просторі неоцінено значуще й вельми вагоме. Доктор філології, професор, дійсний член Академії педагогічних наук України, Заслужений діяч науки і техніки України, автор понад 300 наукових праць з історії й теорії української літератури, зокрема, дослідження творчості Івана Котляревського, Анатолія Свидницького, Панаса Мирного, Олекси Стороженка, Лесі Українки, Степана Васильченка, Бориса Грінченка тощо, а також багатьох статей в УРЕ та Шевченківському словнику.

Як багатолітній викладач української літератури (на початку 1950-х років у Самбірському педагогічному училищі на Львівщині, а з 1954 року й до відходу в позасвіти в рідній Альма-матері – нині Київський національний університет імені М. П. Драгоманова), професор Хропка П. П. свою педагогічну діяльність органічно поєднував із науковою. Звідси його кропітка праця у сфері підготовки та виданні багатьох підручників, хрестоматій, навчальних посібників з української літератури; звідси й незрадлива любов до шкільного учителя та пильна увага до насущних освітніх проблем. Очолована Петром Панасовичем кафедра на десятиліття стала незмінним центром національної освіти й науки, її потужним і незглибимим джерелом, свого роду «духовними криницями» (перефразовуючи назву однієї з хрестоматій, підготовленої спільно з професором Семенюком Г. Ф.). Безсумнівною у цій благородній і конче потрібній справі була ключова роль її незмінного, починаючи з 1976 року, завідувача. Петро Панасович сформував потужну наукову школу й виховав не один десяток кандидатів і докторів філологічних наук. І сьогодні сотні й тисячі науковців та освітян України ствердно можуть свідчити про це не тільки як про факт, що стався безповоротно, але і як про його продовження, розгортання та розкриття, адже був невтомний Професор тим вогнем, котрий «розгорівсь, щоб всіх нас огрівати...».

Мовлячи Слово про Петра Панасовича Хропка, недостатньо характеризувати унікальність і багатомасштабність його особистості як ученого, педагога й учителя (за Є. Маланюком, «це ж до болю мало»). Бо ідеться не тільки про ґрунтовні філологічні розвідки та методичні